

Nr 231.

Ankom till riksdagens kansli den 19 juni 1945 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1945/46.

(1:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under rubriken Beredskapsstat för försvarsväsendet föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräkna anslag å beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1945/46 i enlighet med ett vid statsrådsprotokollet fogat förslag.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 325, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 11 maj 1945, föreslagit riksdagen att

dels godkänna upprättat, vid berörda statsrådsprotokoll fogat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1945/46,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att under i samma statsrådsprotokoll angivna förutsättningar fastställa denna beredskapsstat eller viss del därav att lända till efter rättelse såsom förskottsstat från och med ingången av budgetåret 1945/46 samt att ställa å förskottsstaten uppförda anslag till vederbörande myndigheters förfogande,

dels ock medgiva, att de i beredskapsstaten angivna anslagsbeloppen må överskridas, under förutsättning att Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall inom tjugo dagar sammanträda.

Vid framläggande av det vid statsverkspropositionen fogade, beräknade förslaget till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1945/46 anförde departementschefen, bland annat, följande.

I finansplanen för budgetåret 1945/46 hade framhållits, att samtliga poster, som vore hänförliga till den år 1942 beslutade planen för försvarets utbyggnad, skulle redovisas över riksstaten, varjämte på denna borde uppföras anslag även till sådana andra försvarsändamål, som avsåge försvarets fredsbehov. Övriga, med beredskapsåtgärderna sammanhängande försvarsutgifter borde liksom hittills täckas från å beredskapsstat för försvarsväsendet uppförda anslag eller — i särskilda fall — genom medelsanvisning direkt å tilläggsstat.

I anslutning härtill berörde departementschefen frågan, huru beredskapsstaten borde beräknas under fredsförhållanden. Vid upprättandet av det pre-

liminära förslaget till försvarsberedskapsstat utgick departementschefen från, att försvarsberedskapen skulle kunna i huvudsak avvecklas senast i början av budgetåret 1945/46, varför medelsbehovet å beredskapsstaten beräknades för löpande utgifter under ett kvartal.

Till det vid propositionen nr 325 fogade statsrådsprotokollet har departementschefen anfört följande.

Enligt § 63 i regeringsformen skall varje lagtima riksdag antaga beredskapsstat för försvarsväsendet. Vid framläggande av det preliminära statförslaget berörde jag bland annat frågan, huru beredskapsstaten borde beräknas under fredsförhållanden. Då riksdagen måste höras eller inom viss kortare tid sammanträda, om försvarsberedskapsstaten skulle behöva sättas i kraft, syntes det tillräckligt att räkna med medelsbehovet blott under en kortare tid, förslagsvis tre månader. Anslagssumman på försvarsberedskapsstaten under fredsförhållanden skulle då vid nuvarande pris- och löneläge bli av storleksordningen 250 miljoner kronor. Hänsyn hade härvid icke tagits till eventuella medelsbehov för engångsutgifter.

Det preliminära förslaget till försvarsberedskapsstat utgick från antagandet, att försvarsberedskapen skulle kunna i huvudsak avvecklas senast i början av budgetåret 1945/46. Jag förordade därför — i viss anslutning till det beräknade medelsbehovet under fredsförhållanden — att å beredskapsstaten för nästa budgetår skulle uppföras de belopp, som kunde beräknas vara erforderliga för löpande utgifter under ett kvartal, ehuru med bemyndigande för Kungl. Maj:t att också fritt disponera dessa belopp.

Med hänsyn till att vapenstillstånd numera inträtt i Europa, torde beredskapsstaten för försvarsväsendet för nästa budgetår böra beräknas med utgångspunkt från antagandet, att beredskapen kan upphöra före budgetårsskiftet. Vid framläggandet av det preliminära förslaget till beredskapsstat räknade jag med att från denna skulle bestridas även kostnaderna för avveckling av försvarsberedskapen. Under rådande förhållanden synes det emellertid lämpligare, att dessa täckas från anslag under riksstatens fjärde huvudtitel och å kapitalbudgeten. Förslag härom framlägges i annat sammanhang av chefen för försvarsdepartementet. Beräkningen av anslagen å beredskapsstaten bör då utgå från antagandet, att denna icke skall behöva sättas i kraft och sålunda kan anpassas efter fredsförhållanden. Då emellertid det preliminära statförslaget, såsom av det anförda framgått, utformades i anslutning till det beräknade medelsbehovet under fredsförhållanden, ger detta icke anledning till ändrad beräkning av anslagen. Jag får därför förorda, att dessa upptagas med i förhållande till det preliminära förslaget oförändrade belopp.

Kostnaderna för säkerhetstjänsten och vissa andra under kriget vidtagna polisiära åtgärder såsom hamnbevakning m. m., vilka kostnader under de första krigsåren bestredos från riksstatsanslaget till anordnande av polisbevakning i annan än den i lagen om polismännen i riket stadgade ordning m. m., ha under senare tid täckts från anslag å försvarsberedskapsstaten. Under nästkommande budgetår komma fortfarande vissa kostnader att uppkomma för denna verksamhet, beroende dels på en viss eftersläpning i utgiftsbetalningarna och dels på att vissa undersökningar, som säkerhetstjänsten redan påbörjat eller avser att inom den närmaste framtiden igångsätta och som sammanhånga med härstades under krigstiden bedrivna utländsk underrättelseverksamhet, böra slutföras. När anslag å försvarsberedskapsstaten icke längre kommer att stå till förfogande, kunna de under nästa budgetår för nu ifrågakommande ändamål uppkommande kostnaderna lämpligen gäldas från nyssnämnda riksstatsanslag.

Gällande bestämmelser angående beredskapsstaten för försvarsväsendet förutsätta, att Kungl. Maj:t, när riksdagen är samlad, vid uppkommande behov inhämtar riksdagens bemyndigande att sätta beredskapsstaten i kraft som förskottsstat. Under föregående år ha sådana bemyndiganden av praktiska skäl ansetts böra inhämtas redan i samband med försvarsberedskapsstatens godkännande. Med nyss angivna förutsättningar för det nya statförslaget skulle kunna ifrågasättas om det i år föreligger behov av en fullmakt för Kungl. Maj:t av ifrågavarande slag. Rådande ovissa förhållanden motivera dock, att möjligheten hålles öppen för finansiering av beredskapsutgifter även en kortare tid efter budgetårsskiftet. Riksdagens bemyndigande att sätta beredskapsstaten i kraft som förskottsstat synes därför också i år böra inhämtas redan i detta sammanhang. Ifrågavarande fullmakt bör dock i överensstämmelse med det anförda få utnyttjas endast under förutsättning, att militär beredskap erfordras även efter utgången av innevarande budgetår. Under dessa förhållanden synes anledning icke föreligga, att längre införa försvarsberedskapsstatens utgiftssumma på riksstaten.

I anslutning till vad här anförts och till statsverkspropositionen till årets riksdag har upprättats ett förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1945/46.

Det upprättade förslaget har såsom bilaga fogats vid statsrådsprotokollet.

Utskottet. Såsom departementschefen erinrat, skall varje lagtima riksdag enligt § 63 i regeringsformen antaga beredskapsstat för försvarsväsendet.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till dylik stat för nästa budgetår har upprättats med utgångspunkt från antagandet, att den nuvarande försvarsberedskapen kan upphöra före utgången av innevarande budgetår och att kostnaderna för avvecklingen av densamma skola täckas från anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel och å kapitalbudgeten. Beredskapsstaten har sålunda upprättats med hänsyn till fredsförhållanden och medel för löpande utgifter ha beräknats för ett behov under en tid av tre månader vid en försvarsberedskap av ungefärligen den omfattning, som densamma haft under budgetåret 1944/45. Utskottet finner sig böra tillstyrka det sålunda upprättade förslaget till beredskapsstat, men förutsätter att densamma icke kommer att sättas i kraft såsom förskottsstat för att täcka kostnader, som äga samband med hittillsvarande beredskapstillstånd, därest detta finnes kunna bringas att upphöra före ingången av nästa budgetår.

Med hänsyn emellertid till rådande ovissa förhållanden i fråga om utvecklingen finner sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag därom, att riksdagen redan nu måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att sätta beredskapsstaten för försvarsväsendet för budgetåret 1945/46 i kraft såsom förskottsstat. Utskottet förutsätter emellertid härvid, att ifrågavarande fullmakt skall komma att av Kungl. Maj:t användas allenast under förutsättning, att militär beredskap erfordras även efter ingången av nästa budgetår.

Därest beredskapsstaten sättes i kraft såsom förskottsstat, bör Kungl. Maj:t liksom hittills hava att till utskottet lämna redogörelse för fattade dispositionsbeslut.

Utskottet, som alltså tillstyrker Kungl. Maj:ts förevarande proposition, får hemställa,

att riksdagen må

a) godkänna det såsom bilaga till detta utlåtande fogade förslaget till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1945/46,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att under i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 11 maj 1945 angivna förutsättningar fastställa denna beredskapsstat eller viss del därav att lända till efter rättelse såsom förskottsstat från och med ingången av budgetåret 1945/46 samt att ställa å förskottsstaten uppförda anslag till vederbörande myndigheters förfo-gande,

c) medgiva, att de i beredskapsstaten angivna anslagsbe-
loppen må överskridas, under förutsättning att Konungen lå-
tit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall inom
tjugo dagar sammanträda.

Stockholm den 19 juni 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 230.

Bilaga.

Förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1945/46.

Driftbudgeten.

	Kronor
<i>A. Egentliga statsutgifter:</i>	
IV. Försvarsdepartementet	250 000 000
VII. Finansdepartementet	5 000 000
XI. Folkhushållningsdepartementet	5 000 000
Summa	260 000 000

Kapitalbudgeten.

	Kronor
<i>Kapitalinvestering:</i>	
VII. Fonden för förslag till statsverket	10 000 000

Egentliga statsutgifter.**IV. Försvarsdepartementet.**

		Kronor	Kronor
C. Försvarskrafterna.			
a	Arméns löpande utgifter (Da), <i>förslagsvis</i>	150 000 000	
b	Marinens löpande utgifter (Ea), <i>förslagsvis</i>	40 000 000	
c	Flygvapnets löpande utgifter (Fa), <i>förslagsvis</i>	10 000 000	200 000 000
			200 000 000
E. Diverse.			
a	Övriga utgifter (Gb), <i>förslagsvis</i>		50 000 000
Summa			250 000 000

VII. Finansdepartementet.

		Kronor	Kronor
a	Civila utgifter för försvarsberedskap, <i>förslagsvis</i> ..		5 000 000

Egentliga statsutgifter.

XI. Folkhushållningsdepartementet.

		Kronor	Kronor
a	Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder, <i>förslagsvis</i>		5 000 000

Kapitalinvestering.

VII. Fonden för förlag till statsverket.

		Kronor	Kronor
a	Försvarsberedskapens stärkande i allmänhet, <i>förslagsvis</i>		10 000 000